

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету аграрного менеджменту

Анатолій ОСТАПЧУК

« 30 » травня 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри менеджменту

ім. проф. Й.С. Завадського

Протокол № 8 від «22» травня 2023 р.

Завідувач кафедри

Балановська Тетяна БАЛАНОВСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Менеджмент»

Луцьк Віталій ЛУЦЬК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ» (УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ)**

спеціальність 073 «Менеджмент»

освітньо-професійна програма «Менеджмент»

Факультет аграрного менеджменту

Розробники: Вакуленко Віталій Леонідович, кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	073 «Менеджмент»	
Освітня програма	«Менеджмент»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язко ва	
Загальна кількість годин	180 (90)	
Кількість кредитів ECTS	6 (3)	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	3
Семестр	5	1
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>4 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>45 год.</i>	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>6 год.</i>	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх управлінців знань та навичок з організації, планування та управління інноваційно-інвестиційними процесами на усіх етапах життєвого циклу нової продукції, обґрунтування вибору найбільш ефективних моделей та методів організації виробництва інноваційної продукції, стратегічного управління процесом створення та розповсюдження нововведень; формування сучасного управлінського мислення про розробку та впровадження суб'єктами господарювання будь-яких інновацій з метою підвищення їх конкурентоздатності та адаптивності; оволодіння теоретичними знаннями з питань організації та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, а також інструментарієм, методикою розроблення інноваційних стратегій розвитку та набуття практичних вмінь і навичок щодо методів оцінки інноваційних проектів та визначення джерел їх фінансування.

Завданням навчальної дисципліни є теоретична підготовка студентів і формування у них навичок щодо організації управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, а саме: визначенні сутності інноваційно-інвестиційних процесів і методів управління ними; уточненні понятійного апарату теорії інноватики; визначенні місця і ролі інноваційно-інвестиційної діяльності в сучасному світовому розвитку; аналізі ролі держави у створенні механізму регулювання інноваційно-інвестиційних процесів та інноваційно-інвестиційної діяльності; сутності механізмів стимулювання і фінансування науково-інноваційної сфери; теорії прийняття рішень у сфері інновацій, методах аналізу ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність аналізувати чинники, які стимулюють підприємства до пошуку інноваційних ідей; виявляти чинники, що впливають на успішність нововведень та чинники невдач нових товарів на ринку; використовувати інструментарій планування інноваційно-інвестиційної діяльності; визначати чинники, що впливають на вибір інноваційно-інвестиційної стратегії; обґрунтовувати ризики, пов'язані із формуванням та реалізацією інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства; застосовувати критерії формування ефективної інноваційно-інвестиційної стратегії; здійснювати оцінку інноваційно-інвестиційної діяльності; розраховувати основні показники ефективності інновацій та інвестицій; пояснювати організаційні форми інтеграції науки і виробництва; визначати мотиви створення науковотехнічних альянсів.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

- СК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.
- СК 5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.
- СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- СК 7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.
- ПРН 11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.
- ПРН 23. Демонструвати здатність розробляти та виконувати проекти, визначати джерела фінансування та організовувати управління проектами.
- ПРН 33. Демонструвати здатність до пошуку джерел фінансування підприємницької діяльності та вміння реалізовувати підприємницькі ідеї.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю» (управління інноваційною діяльністю)

МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Інновації в ринковій економіці

Становлення теорії інноватики та її сучасні концепції. Інновації як фактор економічного зростання. Сучасні аспекти нововведень та розвиток конкуренції. Значення інноваційної діяльності для формування сучасної моделі економічного зростання національної економіки України.

Зміст поняття "інновація". Причини виникнення та поширення нововведень. Класифікація новацій, інноваційних процесів, нововведень. Інноваційний менеджмент як сукупність принципів, методів і форм управління інноваційними процесами та інноваційною діяльністю.

Загальна модель інноваційного процесу. Поняття інноваційної діяльності, її різновиди і складові. Оцінка факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовища на інноваційну діяльність.

Характеристика інноваційної інфраструктури. Ринок новацій. Особливості прийняття рішень в управлінні інноваціями.

Тема 2. Вибір інноваційно-інвестиційної стратегії

Значення та поняття інноваційно-інвестиційної стратегії. Головні цілі інноваційно-інвестиційного стратегічного планування. Етапи розробки інноваційно-інвестиційної стратегії. Їх розширена характеристика.

Формулювання загальної мети та можливі цілі інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. Основні вимоги до цілей інноваційно-інвестиційної діяльності. Особливості аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища інноваційного підприємства. Аналіз інноваційно-інвестиційних можливостей організації. Оцінка інноваційно-інвестиційного середовища. Стан інноваційно-інвестиційного, науково-технічного потенціалу. Аналіз ресурсних та інвестиційних можливостей. Оцінка технологій та виробничих процесів щодо їх здатності до впровадження новацій. Оцінка соціально-організаційних можливостей. Аналіз конкурентних переваг організації. Характеристика факторів зовнішнього середовища інноваційного підприємства.

Типи інноваційних та інвестиційних стратегій та їх характеристика. Шляхи розробки інноваційно-інвестиційних стратегій. Методи оцінки та вибору інноваційно-інвестиційних стратегій. Характеристика життєвого циклу інноваційного продукту. Послідовність підготовки вихідної інформації для прийняття управлінських рішень по формуванню науково-технічної та інноваційної політики організації.

Тема 3. Оцінка ефективності інновацій

Ефективність інноваційної діяльності. Характеристика результатів і ефективності витрат на інноваційну діяльність. Інноваційна діяльність як об'єкт інвестування.

Обґрунтування економічної ефективності інноваційного проекту. Критерії інвестиційної привабливості та оцінки інноваційних проектів. Методи оцінки інноваційних проектів. Аналіз інноваційних проектів в умовах невизначеності. Оцінка впливу невизначеності на ефективність інноваційного проекту. Врахування проектних ризиків в оцінці ефективності інноваційних проектів.

Тема 4. Законодавче регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Мета і головні принципи державної інноваційної політики. Система законодавства у сфері інноваційної діяльності. Сутність та форми державного регулювання інноваційної діяльності.

Роль держави в здійсненні інноваційної діяльності. Держава як головний суб'єкт інноваційної діяльності. Способи державного впливу на ефективність інноваційних процесів.

Методи і напрями державної підтримки інноваційної діяльності. Формування національної моделі регулювання інноваційної діяльності. Вплив державних, приватних і громадських структур.

Сучасний стан і перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні. Особливості інноваційного розвитку в провідних індустріальних та постіндустріальних країнах світу.

МОДУЛЬ 2

Інвестиційні процеси в інноваційній діяльності підприємства

Тема 5. Сутність та завдання інвестиційної діяльності.

Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства, форми їх здійснення. Функції інвестиційного менеджменту на рівні держави. Місце інвестицій в економічній системі «підприємство». Поняття інвестиційної діяльності та її особливості. Інвестиційна діяльність підприємства. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Учасники інвестиційної діяльності. Об'єкти інвестиційної діяльності. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності підприємства. Протекціонізм національного інвестиційного ринку. Інвестиційний клімат держави. Фактори формування інвестиційного клімату держави. Сутність інвестиційного менеджменту, його місце в системі загального менеджменту підприємства. Система управління інвестиційною діяльністю. Принципи інвестиційного менеджменту. Основна мета інвестиційного менеджменту. Система основних завдань управління інвестиціями. Функції інвестиційного менеджменту як спеціальної сфери управління підприємством.

Тема 6. Методичний інструментарій інвестиційної діяльності

Система організаційного забезпечення інвестиційного менеджменту. Етапи формування «центрів інвестицій». Система інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту на підприємстві. Система показників інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту. Методичний інструментарій оцінки в інвестиційних розрахунках вартості грошей у часі. Майбутня вартість грошей. Теперішня вартість грошей. Методичний інструментарій урахування в інвестиційних розрахунках фактора інфляції. Дефляція. Темп інфляції. Премія за інфляцію. Методичний інструментарій урахування в інвестиційних розрахунках фактору ризику. Інвестиційний ризик. Інвестиційні ризики підприємства. Основні показники оцінки рівня ризику. Методичний інструментарій урахування в інвестиційних розрахунках фактора ліквідності. Критерії оцінки рівня ліквідності. Показники оцінки впливу рівня ліквідності інвестицій під час обґрунтування інвестиційних рішень.

Тема 7. Модель інвестиційної поведінки інноваційного підприємства

Характеристика модної інвестиційної поведінки інноваційного підприємства. Групи мотивів інвестиційної діяльності. Економічні та

інституціональні мотиви, їх характеристика. Система та основи позаекономічної мотивації. Елементи моделі інвестиційної поведінки підприємства. Мотивація накопичення власних інвестиційних ресурсів, її характеристика. Мотивація використання накопиченого капіталу в інвестиційному процесі та її значення. Взаємозв'язок інвестицій та запасу ліквідності інноваційного підприємства. Мотивація альтернативного здійснення реальних або фінансових інвестицій та її роль. Залежність формування суми чистого інвестиційного прибутку від змін реальної ставки відсотка в процесі реального і фінансового інвестування. Мотивація здійснення внутрішніх і зовнішніх інвестицій та її зміст. Мотивація альтернативного здійснення інвестицій на вітчизняному та міжнародному ринках.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
Тема 1. Інновації в ринковій економіці.	11	2	4	-	-	5	11	1	1,5	-	-	10
Тема 2. Вибір інноваційно-інвестиційної стратегії.	19	3	6	-	-	10	19	0,5	1	-	-	14
Тема 3. Оцінка ефективності інновацій.	11	2	4	-	-	5	11	0,5	1	-	-	10
Тема 4. Законодавче регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.	11	2	4	-	-	5	11	0,5	1,5	-	-	10
Тема 5. Сутність та завдання інноваційно-інвестиційної діяльності.	16	2	4			10	16	0,5	1			14
Тема 6. Методичний інструментарій інвестиційної діяльності.	11	2	4			5	11	0,5	1			10
Тема 7. Модель інвестиційної поведінки інноваційного підприємства.	11	2	4			5	11	0,5	1			10
Разом за змістовим модулем 1	90	15	30	-	-	45	90	4	8	-	-	78

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Інновації в ринковій економіці.	4
2.	Тема 2. Вибір інноваційно-інвестиційної стратегії.	6
3.	Тема 3. Оцінка ефективності інновацій.	4
4.	Тема 4. Законодавче регулювання інноваційної діяльності.	4
5.	Тема 5. Сутність та завдання інноваційно-інвестиційної діяльності.	4
6.	Тема 6. Методичний інструментарій інвестиційної діяльності.	4
7.	Тема 7. Модель інвестиційної поведінки інноваційного підприємства.	4
Разом		30

6. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Методи пошуку інноваційних ідей і організація творчого процесу	5
2.	Тема 2. Управління інноваційним розвитком організації	10
3.	Тема 3. Управління інноваційним проєктом.	5
4.	Тема 4. Джерела та механізми фінансування інноваційної діяльності	5
5.	Тема 5. Форми інноваційної роботи на підприємствах	10
6.	Тема 6. Стратегії інноваційної діяльності	5
7.	Тема 7 Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємства	5
Разом		45

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. полягає значення науково-технічної новизни інновації для споживача продукції і для її виробника?
2. Вплив інновації на економічний розвиток країн.
3. Які функції виконує інноваційний менеджмент?
4. Які фактори зумовили появу інноваційного менеджменту як самостійної управлінської діяльності?
5. Чому інноваційний менеджмент вважається «стабілізатором кризових моментів» у діяльності підприємства?
6. Що таке життєвий цикл технології або продукту?
7. Які етапи життєвого циклу продукту, починаючи з дослідницьких робіт?
8. У чому особливість наступального плану при продовженні життєвого циклу продукту?
9. У чому полягає оборонний план при продовженні життєвого циклу продукту?
10. Від чого залежить віддача науково-дослідних робіт?
11. Цикли економічного розвитку.
12. Учасники інноваційного процесу.
13. Модель інноваційного процесу.
14. Завдання інноваційного менеджменту та інноваційних менеджерів.
15. Види інноваційної діяльності.
16. Які характерні риси інноваційної організації?
17. У чому полягають особливості управління процесами створення інновацій?
18. Які чинники забезпечують успіх інновацій?
19. Як ви розумієте таке визначення терміна «інновація», як «нова цінність»?
20. Чому за результат інновацій вважається «нове багатство»?
21. Що служить головним орієнтиром при створенні інновацій?
22. Які основні джерела інновацій?
23. Яких типів поведінки організацій на ринку ви знаєте?
24. Визначення інновації.
25. Ознаки, покладені в основу класифікації інновацій
26. Продуктові та процесні інновації.
27. Класифікація інновацій з урахуванням результативності та напряму інноваційного процесу.
28. Типи інновацій за сферами їх впровадження.
29. Оцінка новизни інновацій.
30. Взаємозв'язок та комплексний характер інновацій.
31. Розкрити поняття базисної інновації.
32. Розкрити поняття поліпшуючої інновації.
33. Сфери впливу інноваційних процесів на функціонування підприємства.
34. Організаційна діяльність на державному рівні управління інноваційним процесом.
35. Організаційна діяльність на підприємницькому рівні управління інноваційним процесом.
36. Організаційні структури та форми впровадження інновацій у бізнес.

37. Технопарки і технополіси.
38. Умови інвестування інноваційної діяльності.
39. Фінансово-промислові групи (ФПГ).
40. Принципи формування ФПГ та організація технології інноваційних процесів у ФПГ.
41. Делегування повноважень у ФПГ. Мотивація та контроль інноваційної діяльності учасників ФПГ.
42. Організаційні форми малих інноваційних фірм та їх основні функції.
43. Роль технопарків у стимулюванні малого інноваційного підприємництва.
44. Законодавча база технопарків в Україні.
45. Принципи побудови фінансово-промислових груп в Україні.
46. Організація технологічного ланцюжка ФПГ.
47. Конкурсний відбір учасників технологічного ланцюжка ФПГ.
48. Принципи розробки і планування інноваційної стратегії.
49. Моделі інноваційної стратегії.
50. Взаємозв'язок інноваційної стратегії з фазами життєвого циклу продукту.
51. Циклічність інноваційної стратегії.
52. Методи визначення вітчизняних і світових тенденцій розвитку інноваційних ідей.
53. Розкрийте поняття інноваційної стратегії.
54. Що має на меті стратегічне планування інноваційної діяльності?
55. Які основні фактори має враховувати загальна мета інноваційного підприємства?
56. Назвіть основні блоки схеми розробки інноваційної стратегії організації.
57. Назвіть основні фази життєвого циклу інноваційного продукту.
58. Класифікація виробничих технологій.
59. Структура впровадження інновацій.
60. Бізнес-технології та бізнес-процеси в інноваційному менеджменті.
61. Управління виробничими відносинами в інноваційній діяльності.
62. Проблеми та особливості управління інноваціями у сфері енергозбереження.
63. Особливості управління інноваціями у сфері виробництва матеріальних продуктів.
64. Проблеми та особливості управління інформаційними технологіями та інтелектуальними продуктами.
65. Цільові групи при розробці та впровадженні інновацій.
66. Формування інноваційної команди та методи добору кандидатів.
67. Принципи мотивації працівників в інноваційній сфері.
68. Режими праці в інноваційних організаціях.
69. Кадрове планування інноваційної діяльності.
70. Які вимоги ставляться до менеджерів інноваційних підприємств?
71. У чому полягає сутність мотивації персоналу інноваційних підприємств?
72. Назвіть, які групи працівників вирізняють за типами мотивації?
73. Які режими роботи використовуються в інноваційних організаціях?
74. Що розуміють під цільовою групою в інноваційних організаціях?
75. Види інноваційних і дослідних проектів.
76. Основний зміст інноваційного проекту.

77. Зміст аналітичних завдань при розробці та реалізації інноваційних проектів.
78. Проекти розвитку матеріально-технічної бази наукових досліджень та створення інформаційних систем і баз даних.
79. Управління проектом створення інновацій на різних стадіях їх життєвого циклу.
80. Які типи дослідних проектів використовуються в сучасних інноваційних процесах?
81. Поясніть сутність ініціативного проекту.
82. Розкрийте основний зміст проекту розвитку матеріально-технічної бази.
83. Опишіть зміст інноваційного проекту.
84. Перечисліть основні стадії життєвого циклу інновації.
85. Опишіть зміст технічного завдання на розробку інновації.
86. Завдання та основні методи експертизи.
87. Методи вибору оптимального варіанта інноваційного проекту.
88. Показники прибутковості інноваційного проекту.
89. Функціонально-вартісний аналіз інноваційного об'єкта.
90. Способи зниження ризику інноваційних проектів.
91. З якою метою здійснюється експертиза інноваційних проектів?
92. Методи здійснення експертизи інноваційних проектів.
93. Які права мають експерти при оцінці проектів?
94. У чому полягає суть стратегічного підходу в управлінні підприємством?
95. У чому полягає сутність експертної оцінки проектів, які виконуються за державними контрактами?
96. У чому полягає метод дисконтування?
97. Наведіть визначення періоду окупності інноваційного проекту.
98. Види ефектів від реалізації інновацій.
99. Основні показники загальної ефективності інновацій.
100. Інтегральний ефект від впровадження інноваційного продукту.
101. Індекс рентабельності, норма рентабельності.
102. Період окупності інноваційного продукту.
103. Ефект від виходу інноваційної технології на зовнішній ринок.
104. Патенти і ліцензії.
105. Види та класифікація ліцензій.
106. Методи розрахунків відсотків або відсоткових відношень ліцензіатом.
107. Висвітлить процес формування ціни на ліцензію.
108. Поясніть сутність роялті.
109. Перелічіть види ефекту від реалізації інновацій.
110. Назвіть основні показники загальної економічної ефективності інновацій.
111. Як визначається індекс рентабельності інноваційної діяльності?
112. Як визначається норма рентабельності інноваційної діяльності?
113. Як розрахувати період окупності інноваційного продукту?
114. У чому полягає сутність ліцензійної торгівлі інноваціями?
115. Що означає поняття "паушальний платіж"?
116. Назвіть особливості формування ціни на ліцензію.
117. Основні аспекти державної інноваційної політики.
118. Основні функції державних органів в інноваційних процесах.
119. Методи та інструменти державного впливу на ефективність інноваційної

- діяльності.
120. Державне регулювання міжнародних зв'язків в інноваційній сфері.
 121. Політичні аспекти міжнародного трансферу інноваційних технологій.
 122. Соціально-економічні аспекти міжнародного трансферу інноваційних технологій
 123. У чому полягає загальнодержавне значення інновацій для економіки держави?
 124. Які інновації впливають на безпеку держави?
 125. Поясніть сутність державної інноваційної політики.
 126. Як держава впливає на ефективність інноваційної діяльності?
 127. Інновації та методи їх захисту.
 128. Євразійська патентна конвенція — основа регіональної системи охорони промислової власності.
 129. Засади правової охорони промислової власності в Україні.
 130. Основні положення теорії розв'язання винахідницьких завдань.
 131. Інструменти та інформаційні фонди винахідницької діяльності.
 132. Науково-виробничі об'єднання.
 133. Науково-дослідна діяльність на підприємствах.
 134. Розкрийте особливості управління науково-технічним процесом в Україні.
 135. Розкрийте структуру та форми управління розвитком науки в Україні.
 136. Розкрийте особливості проведення наукових досліджень у науково-виробничих об'єднаннях.

Тести

1. Як визначається термін «інновація» в Законі України «Про інноваційну діяльність»?

- а) ідея, яка доведена до практичного застосування у ринкових умовах;
- б) сукупність прогресивних знань і навичок, застосовуваних у техніці, технології, організації виробництва, які на інших об'єктах дають ефект;
- в) новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;
- г) розроблення нового продукту, аналог якого відсутній в Україні.

2. Хто першим ввів термін «інновації» в економічну теорію?

- а) Ф. Кене;
- б) А. Файоль;
- в) Й. Шумпетер;
- г) М. Вебер.

3. Класифікація інновацій за ступенем новизни передбачає їх поділ на:

- а) базові, поліпшувальні та псевдоінновації;
- б) технологічні, продуктові, організаційно-управлінські, економічні,

- соціальні, юридичні;
- в) одиничні, дифузні;
- г) заміщуючі, скасовуючі, поворотні, відкриваючі, ретровведення.

4. Що належить до об'єктів інноваційної діяльності?

- а) інноваційні програми і проекти, нові знання та інтелектуальні продукти;
- б) традиційні функціональні науково-технічні відділи;
- в) тимчасові науково-виробничі колективи;
- г) інвестиційні фонди.

5. Як називають період між появою новації та її впровадженням?

- а) термін окупності інновації;
- б) життєвий термін інновації;
- в) інноваційний лаг;
- г) період комерціалізації інновації.

6. Які організаційні форми можуть мати інноваційні підприємства відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність»?

- а) інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо;
- б) науково-технічні центри;
- в) науково-дослідні лабораторії;
- г) державні інноваційні фонди.

7. На які типи інновацій поширюються чинні міжнародні норми збирання даних про інновації?

- а) продуктові інновації, інновації процесу, ринкові інновації;
- б) продуктові, процесні, маркетингові, організаційні;
- в) базові, поліпшувальні та псевдоінновації;
- г) технологічні, продуктові, організаційно-управлінські, економічні, соціальні, юридичні.

8. Джерелом венчурного капіталу можуть бути:

- а) вільні фінансові ресурси пенсійних, благодійних фондів;
- б) банки;
- в) страхові компанії;
- г) усі відповіді правильні.

9. Прогнозування глобальних змін в економічній ситуації та пошук і реалізація масштабних інноваційних проектів, спрямованих на ефективне функціонування і розвиток організації у тривалій перспективі, – це...

- а) оперативне управління інноваційною діяльністю;

- б) стратегічне управління інноваційною діяльністю;
- в) бізнес-планування інноваційної діяльності;
- г) інвестиційно-інноваційне проектування.

10. Дайте розгорнуте визначення поняття «інноваційний процес»:

- а) паралельно-послідовне здійснення науково-дослідної, інноваційної, господарчої діяльності на основі маркетингових досліджень;
- б) процес перетворення наукового знання на інновацію, яка задовольняє нові суспільні потреби; послідовний ланцюг дій, що охоплює всі стадії створення новинки і впровадження у практику;
- в) процес фінансування та інвестування розробки, розповсюдження нового типу продукції чи послуг;
- г) процес створення нової продукції (послуг).

11. Як визначається термін «інноваційна діяльність» у Законі України «Про інноваційну діяльність»?

- а) діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг;
- б) нововведення;
- в) інвестиції, новації;
- г) діяльність, що спрямована на комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок.

12. За Пітером Друкером джерелами інноваційних можливостей є:

- а) несподівані події для фірми чи галузі;
- б) невідповідність реальності уявленням про неї;
- в) потреба технологічного процесу;
- г) усі відповіді правильні.

13. Інноваційна політика підприємства передбачає:

- а) створення нових робочих місць;
- б) оновлення вироблюваної продукції;
- в) підвищення техніко-технологічного рівня виробництва;
- г) диверсифікацію виробництва.

14. Який рівень ризику характерний для етапу інноваційного процесу «фундаментальні дослідження»?

- а) дуже високий;
- б) високий;
- в) середній;
- г) низький.

15. Як визначається термін «інноваційне підприємство» у Законі України «Про інноваційну діяльність»?

- а) підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти або продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70% його загального обсягу продукції або послуг;
- б) традиційні функціональні науково-технічні відділи;
- в) підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти або продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 50% його загального обсягу продукції або послуг;
- г) тимчасові науково-виробничі колективи.

16. Сукупність способів впливу суб'єктів управління на учасників інноваційного процесу з метою спонукання їх до створення і реалізації інновацій – це...

- а) трансфер технологій;
- б) технологія управління інноваціями;
- в) дифузія інновацій;
- г) стимулювання інновацій.

17. Передавання суб'єктам, які не є авторами технологічних новацій, права на їх використання через продаж ліцензій і надання інжинірингових послуг – це...

- а) трансфер технологій;
- б) комерціалізація інновацій;
- в) планування інновацій;
- г) маркетинг інновацій.

18. Джерелами фінансування комерціалізації новинки та її дифузії, як правило, є:

- а) державний бюджет;
- б) кошти замовників;
- в) власні кошти підприємницьких структур, кредити, кошти фірмпартнерів;
- г) кошти технопарків.

19. Яка інноваційна стратегія пов'язана з прагненням фірми досягти технічного та ринкового лідерства шляхом створення та впровадження нових продуктів:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна.

20. Сукупність стимулів, що формують у працівників мотиваційні переваги щодо використання інновацій як основного засобу здобуття організацією конкурентних переваг, – це...

- а) кадровий потенціал;
- б) інтелектуальний потенціал;
- в) мотиваційний механізм інноваційної діяльності;
- г) інноваційний потенціал.

21. Яка з моделей інноваційного розвитку є моделлю повного інноваційного циклу – від виникнення інноваційної ідеї до масового виробництва готового продукту?

- а) євроатлантична модель;
- б) східноазіатська модель;
- в) альтернативна модель;
- г) модель «потрійної спіралі».

22. Методи прямого стимулювання інноваційної діяльності включають:

- а) надбавки, премії, розмір заробітної плати, винагороди, розвиток кар'єри;
- б) пенсійне забезпечення, страхування, пільги, винагороди, премії, надбавки, розмір заробітної плати;
- в) оплата проїзду на наукові конференції, оплата членства в наукових товариствах;
- г) придбання акцій.

23. Як визначається термін «інноваційна інфраструктура» в Законі України «Про інноваційну діяльність»?

- а) сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності;
- б) вся сукупність елементів ринку інвестицій (капіталу);
- в) всі об'єкти і суб'єкти ринку чистої конкуренції інновацій;
- г) сукупність об'єктів науково-дослідної сфери діяльності.

24. Як визначається мета державного контролю у сфері інноваційної діяльності відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність»?

- а) забезпечення дотримання усіма її суб'єктами вимог законодавства щодо інноваційної діяльності;
- б) прибуткове використання новацій у вигляді нових технологій, нових типів продукції чи послуг;
- в) освоєння нового ринку збуту;
- г) моніторинг показників прибутковості інноваційних проектів.

25. У чому полягає сутність «інкубаторних» програм?

- а) першочергова підтримка малого інноваційного підприємництва;
- б) підтримка будь-яких підприємств;
- в) підтримка підприємств-посередників;
- г) забезпечення фінансовими ресурсами.

26. Як здійснюється державне регулювання інноваційної діяльності?

- а) визначення і підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- б) формування і реалізація державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- в) створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- г) усі відповіді правильні.

27. Стратегічне управління інноваційною діяльністю включає:

- а) розроблення планів і програм інноваційної діяльності;
- б) обґрунтування проектів створення нових продуктів;
- в) розробка ефективних організаційних форм управління реалізацією інноваційних проектів;
- г) усі відповіді правильні.

28. Технопарк – це:

- а) організаційна структура, мета якої створення сприятливих умов для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, що реалізують нові наукові ідеї-новації;
- б) територіальний відокремлений комплекс, заснований на базі провідного університету, що включає в себе наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси;
- в) організації, що створюються місцевими органами влади або великими компаніями з метою впровадження нових видів бізнесу;
- г) організації, що створюються з метою розробки конкретної науковопрактичної проблеми за певний період.

29. Що належить до принципів державної інноваційної політики?

- а) забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- б) відпрацювання нових знань, відстеження змін сприйняття і потреб розвитку ринку;
- в) використання традиційних стратегій, перевірених методів управління;
- г) виконання планових вказівок.

30. Імітаційна інноваційна стратегія передбачає:

- а) придбання інноваційних ліцензій, підприємств-інноваторів;
- б) утворення гуртків якості;
- в) утворення ризикових підрозділів компанії;
- г) здійснення досліджень за розробками.

9. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, що включають пізнавальні ігри, навчальні дискусії, рольові ситуації;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу

наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації;

- *дидактичні ігри* – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень в різноманітних ситуаціях згідно правил, які вже розроблено або формуються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення здобувачами вищої освіти поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли є потреба самостійно опанувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі;

- *банки візуального супроводу* сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє здобувача вищої освіти від складання екзамену з цієї дисципліни.

Після проведення проміжних атестацій зі змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи R_{HP} (не більше 70 балів) за формулою (1):

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{3M} \cdot K^{(1)}_{3M} + \dots + R^{(n)}_{3M} \cdot K^{(n)}_{3M})}{K_{дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{3M}, \dots, R^{(n)}_{3M}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{3M}, \dots, K^{(n)}_{3M}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{3M} + \dots + K^{(n)}_{3M}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{3M} = \dots = K^{(n)}_{3M}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{3M} + \dots + R^{(n)}_{3M})}{n}. \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація з навчальної дисципліни «Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю» проводиться у формі семестрового екзамену.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10.

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовіль	Не зараховано

	НО	
--	----	--

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}. \quad (3)$$

12. Навчально-методичне забезпечення

Електронний навчальний курс:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2205>

13. Рекомендовані інформаційні джерела

Основні:

1. Балановська Т.І., Троян А.В. Управління бізнесом: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2019. 401 с. URL: <http://dglib.nubip.edu.ua:8080/handle/123456789/6194>
2. Бірюков О. В. Управління інноваціями в управлінні проектами: метрика 16 стандартів / О. В. Бірюков // Управління проектами та розвиток виробництва. - 2012. - № 4. - С. 52-59
3. Бодрова Н.Е. Управління інноваціями: навч. посіб. / Н.Е. Бодрова; Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Х.: ХАІ, 2010. - 360 с.
4. Бондар О.В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.В. Бондар, А.О. Глебова; ВНЗ Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". - Київ: Освіта України, 2013. - 479 с.
5. Інноваційний менеджмент: підручник / А.В. Череп, Т.В. Пуліна, О.Г. Череп. - К.: Кондор, 2018. - 442 с.
6. Інноваційний менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. / [О.А. Гавриш та ін.]; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". - Київ: НТУУ "КПІ": Політехніка, 2016. - 388 с.
7. Микитюк П.П. Управління інноваціями: навч. посіб. / П. П. Микитюк; Терноп. нац. екон. ун-т. - Т.: ТНЕУ, 2013. - 391 с.
8. Федулова Л.І. Управління інноваціями: підручник / Л.І. Федулова; Київ. нац. торг.-екон. унт. - Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. - 547 с.
9. Чухрай Н.І. Управління інноваціями: навч. посіб. / Н.І. Чухрай, Л.С. Лісовська; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 277 с.

Додаткові:

10. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Монографія. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», Тернопільський національний економічний університет, 2009. – 304 с.
11. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління підприємством: навчальний посібник. 2-ге вид., виправл. і доп. за ред. Василенка В.О. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 400 с.
12. Васильців Т.Г., Качмарик Я.Д., Блонська В.І., Лупак Р.Л. Бізнес-планування: навчальний посібник. Київ: Знання, 2013. 173 с. URL: <http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Biznes-planuvannja.pdf>
13. Гончар О.І. Формування комплексу елементів інноваційного забезпечення механізму управління потенціалом підприємства / О.І. Гончар // Актуальні питання комплексного оцінювання інноваційної діяльності промислових підприємств: монографія / О.О. Орлов, О.І. Гончар, С.В. Ковальчук, Є.Г. Рясних. – Хмельницький: ХНУ, 2017. – 552с.
14. Гусаріна Н.В. Концепція економічного розвитку та інноваційної активності підприємств в умовах динамічних змін зовнішнього середовища: монографія / Н.В. Гусаріна – Херсон: ПП Вишемірський В.С., 2017 – 178 с.
15. Завадський Й. С. Менеджмент. Київ, 2000. Т.1. 543с.
16. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес-планування: навч.-метод. посібник. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.
17. Микитюк П.П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, Тернопільський національний економічний університет, 2007. – 296 с.
18. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / П.П. Микитюк, Б.Г. Сенів; М-во освіти і науки України, Тернопільський нац. економічний ун-т. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
19. Управління економічними процесами та інноваційний розвиток промислових підприємств в умовах динамічних змін зовнішнього середовища: колективна монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Шарко М.В. – Херсон, 2017. – 264 с.
20. Управління інноваціями: навч. посіб. / О.І. Гуторов [та ін.]. - Вид. 2-ге, допов. - Харків: Діса плюс, 2016. - 265 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Зміни до законодавства, що регламентує процедуру державної реєстрації

юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, громадських формувань. Pard: веб-сайт. URL: <https://www.pard.ua/uk/news/3896-zminy-do-zakonodavstva-shcho-rehlamentuye/>

5. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: наказ Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10>.
6. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 20.12.2016 р. № 1789-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-19>
9. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
10. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
11. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
12. Про затвердження Методичних рекомендацій з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31 серпня 2010 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073537-10>.
13. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств: наказ Міністерства економіки України від 06 вересня 2006 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290665-06> .
14. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: наказ Міністерства юстиції України від 09 лютого 2016 р. № 359/5 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09 лютого 2016 р. за № 200/28330). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0200-16>.
15. Про інноваційну діяльність Закон України від 04.07.2020 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
16. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 р. № 2157-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>.
17. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.
18. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

19. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98>
20. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 641-р . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>
21. Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 664-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80>